

ВСТУП. НАБУТТЯ МУДРОСТІ

У житті та бізнесі виграє людина, у якої найменше сліпих зон. Усунення сліпих зон означає, що ми бачимо, взаємодіємо й підходимо ближче до розуміння реальності. Ми мислимо ліпше. А краще мислення означає знаходити прості процеси, що допомагають нам опрацьовувати проблеми з багатьох вимірів і перспектив, можливість кращого вибору розв'язків, відповідних до того, що має для нас значення. Уміння знаходити правильні розв'язки для правильних проблем — одна з форм мудрості.

Ця книжка — про прагнення такої мудрості, прагнення відкривати те, як усе влаштовано, прагнення лягати спати розумнішими, ніж ми були ще зранку. Книжка про те, щоб не заступати самим собі шлях у прагненні зрозуміти, який світ насправді. Рішення, базовані на чіткішому розумінні, будуть кращими, ніж ті, що базовані на незнанні. Нехай ми не можемо передбачити, які проблеми неминуче виникнуть у житті, але ми здатні засвоїти перевірені часом ідеї, які допоможуть підготуватися до всього, що кидає на нас світ.

Мабуть, найважливіше те, що ця книжка — про *уникнення* проблем. А воно часто зводиться до чіткого розуміння проблеми й бачення другорядних і подальших наслідків будь-якої запропонованої дії. Найкраще про це сказав автор книжок і дослідник ментальних моделей Пітер Бевелін: «Я не хочу бути майстром розв'язувати проблеми. Я хочу уникати проблем — запобігати їх виникненню й робити все правильно від початку»².

Як ми можемо робити все правильно від початку?

Ми повинні зрозуміти, як улаштовано світ, і коригувати нашу поведінку відповідно. Усупереч вірі, до якої нас привели, краще мислення — не про те, щоб бути генієм. Воно про процеси, які ми використовуємо для розкриття реальності, та рішення, які ми ухвалюємо після цього.

1

Munger, Charles. *Worldly Wisdom Revisited*. Лекція та діалог, представлені у Стенфордській юридичній школі, Стенфорд, штат Каліфорнія, 29 грудня 1997 року.

2

Parrish, Shane. *Peter Bevelin on Seeking Wisdom, Mental Models, Learning, and a Lot More*. Farnam Street Blog. URL: <https://www.fs.blog/2016/10/peter-bevelin-seeking-wisdom-mental-models/>.

ЯК ЦЯ КНИЖКА ВАМ ДОПОМОЖЕ

Це перша частина із серії видань, націлених на визначення й дослідження великих ментальних моделей — тих, що мають найширше застосування впродовж нашого життя. Ментальні моделі описують те, як улаштовано світ. Вони окреслюють те, як ми мислимо, розуміємо й формуємо переконання. Здебільшого підсвідомі, ментальні моделі діють не на поверхні. Зазвичай ми не знаємо про них, однак саме вони причина того, що ми, розглядаючи проблеми, вважаємо одні чинники важливими, а інші — ні. Ці моделі — те, як ми виводимо причиновість, зіставляємо схеми й виявляємо аналогії. Вони — те, як ми мислимо та міркуємо.

Ментальна модель — просто відображення того, як щось улаштовано. Ми не можемо тримати в голові всі подробиці світу, тому використовуємо моделі для спрощення складного до зрозумілих й організовуваних фрагментів. Усвідомлюємо ми це чи ні, ми потім щодня застосовуємо ці моделі, щоб думати, вирішувати й розуміти наш світ. Ментальних моделей мільйони, справжніх і хибних, утім ці видання зосереджено на моделях із найчастішим застосуванням — така собі зіркова команда ментальних моделей.

Перша частина подає перші дев'ять моделей: загальні концепції мислення. Попри те що ці моделі сховано на видноті, вони корисні інструменти, яких вас навряд чи колись навчали прямо. З належним застосуванням вони покращать ваше розуміння світу, в якому ми живемо, і вашу здатність дивитися на ситуацію крізь різні лінзи, кожна з яких виявляє інший шар. Їх можна використовувати в широкому різноманітті ситуацій, і вони дуже важливі для ухвалення раціональних рішень, навіть коли чіткого шляху немає. Разом вони дадуть вам можливість обійти будь-яку проблему з трьох напрямів.

Наш підхід до великих ментальних моделей ґрунтується на ідеї, що основи знань доступні кожному. Немає жодної неосязної дисципліни: основні ідеї з усіх галузей досліджень містять принципи, що розкривають, як улаштовано світ, а отже, важливі для орієнтування в ньому. Наші моделі походять

від фундаментальних дисциплін, які більшість із нас ніколи не вивчала, але ніяких попередніх знань не потрібно — лише гострий розум і бажання вчитися.

ЧОМУ МЕНТАЛЬНІ МОДЕЛІ

Немає жодної системи, здатної підготувати нас до всіх ризиків. Чинники випадковості вводять абсолютно непередбачуваний рівень складності. Проте здатність розібратися в репертуарі ментальних моделей допоможе нам мінімізувати ризик завдяки розумінню залучених сил. Імовірні наслідки не повинні бути загадкою.

Нездатність змінювати перспективу через застосування знань із багатьох дисциплін робить нас уразливими. Помилки можуть ставати катастрофами, наслідки яких далі накопичуватимуться, спричиняючи стрес та обмежуючи наші рішення. Мультидисциплінарне мислення, засвоєння цих ментальних моделей і застосування їх упродовж нашого життя знижує стрес і додає свободи. Що більше ми здатні застосовувати різні знання, які містяться в цих моделях, то більше розв'язків знаходитимемо.

РОЗУМІННЯ РЕАЛЬНОСТІ

Розуміння реальності — розпливчата фраза, з якою ви вже стикалися, щойно стали читати цю книжку. Звісна річ, ми хочемо розуміти реальність, але як? І чому це важливо?

Щоб побачити проблему такою, яка вона є, ми повинні спочатку розбити її на складники, щоб виявити їх взаємозв'язки. Таке бачення знизу-вгору дає нагоду відкрити те, що ми вважаємо причиновими зв'язками, і те, як вони керують ситуацією тепер і керуватимуть у майбутньому. Здатність точно описати весь масштаб ситуації — перший крок до її розуміння.

Використання лінз наших ментальних моделей допомагає нам висвітлити ці взаємозв'язки. Що більше лінз ми застосуємо до конкретної проблеми, то більше реальності виявляємо. Що більше реальності ми бачимо, то більше розуміємо. Що більше ми розуміємо, то більше знаємо, що робити.

Щоб перемогти Антея, Геракл відірвав його від джерела сили.